

deZEEkomt!

De kranten staan er vol mee: nog even en half

Nederland is verdwenen. De zee komt!

Wanneer, hoe hoog en hoe ver, daarover verschillen

de meningen. Wat wel zeker is, is het festival

‘De Zee Komt!’

Van donderdag 11 t/m zondag 14 september zijn

er, verspreid over het strand tussen Kijkduin en het

zuiderhavenhoofd, kunstwerken te zien die ingaan

op de klimaatverandering. In en rond de meeste

strandpaviljoens speelt zich een bijzonder inspire-

rend programma af met aandacht voor de energie

in en van de toekomst. Het programma staat hier-

naast beschreven, de indeling van het strand op de

kaart op de achterkant.

De kunstwerken vormen samen een kunstroute.

Deze kan individueel gelopen worden, maar elk uur

is er ook een begeleide wandeling met een bijzon-

dere rondleider: Bobo's on the beach!

Deze wandeling start zowel vanuit Kijkduin als

vanaf het zuiderhavenhoofd.

PROGRAMMA

Donderdag 11/09

Zon op: 7:08, zon onder: 20:03 /
hoogwater: 0:54, 13:46, laagwa-
ter: 7:30, 19:35

Opening Strandpaviljoen Gotcha 19.00 uur
Officiële opening van De Zee Komt. Om 19.30 uur verricht burgemeester Jozias van Aartsen (o.v.b.) de openingshandeling.

Muziek Strandpaviljoen Pier32 20.00 uur
Bluesavond met een gezellig klimaat.

Vuur Nabij strandpaviljoen Gotcha 20.30 uur
The Bombascha Fireshow
Een vuurshow op het strand. Zie www.bombascha.nl.

Vrijdag 12/09

Zon op: 7:10, zon onder: 20:01 /
hoogwater: 2:06, 14:35, laagwa-
ter: 9:27, 21:55

Kunst Langs het Zuiderstrand 11.00 tot 16.00 uur
Kunstroute
Vanaf Kijkduin (11.00 uur) en Duindorp (11.30 uur) starten om het uur begeleide wandelingen

langs de kunstwerken. Dit boekje geeft recht op gratis vervoer door de HTM in Den Haag. Daarvoor zijn twee stempels nodig: één van strandpaviljoen Gotcha en één van La Cantina.

Kennis Strandpaviljoen Gotcha 11.00 tot 15.00 uur
Energiebus
Een educatief doe-het-zelfproject van Stichting Collusie over duurzame energie voor kinderen.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 11.00 tot 19.00 uur
Doorlopend kort filmprogramma van KunstFM, om 14, 16 en 19 uur worden documentaires en films over klimaatverandering vertoond.

IJs Strandpaviljoen Friends 12.30 tot 18.00 uur
CosyMo's SOLAR ICE

Spel Nabij strandpaviljoen La Cantina 12.00 uur
Mermaid Tears
Verzamel zo veel mogelijk Mermaid Tears onder begeleiding van de Surfrider Foundation. De winnaar krijgt gratis surflessen.

Performance Tussen strandpaviljoens Gotcha en Zippers-beach 13.15 uur
Ara een installatie die de chaos van een wolk verenigt met de precisie van een klok.

Discussie Strandpaviljoen Zuid 14.00 uur
De (on)zin van klimaatcompensatie
Een forumdiscussie waarbij uiteenlopende opvattingen over klimaatcompensatie in elk geval de temperatuur van de aanwezigen zullen doen stijgen.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 14.00 uur
An Inconvenient Truth
De spraakmakende film over klimaatverandering van Al Gore.

Kennis Strandpaviljoen Friends 15.00 uur
Voorlichting over energiebesparing thuis door Aarde-Werk.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 16.00 uur
Darwin's Nightmare
De nijlbaars, bij wijze van experiment uitgezet in het Victoria-meer, wist 95% van de inheemse vissoorten te vernietigen en hongersnood te veroorzaken.

Performance Tussen strand-

paviljoens Gotcha en Zippers-beach 17.00 uur
Ara Zie beschrijving bij 13.15u.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 19.00 uur
The Shaman's Apprentice
Inwoners van de binnenlanden van Suriname hebben grote kennis van de medicinale toepassingen van planten. Hoe lang blijft hun wereld nog in stand?

Film Strandpaviljoen Friends 20.30 tot 23.00 uur
CosyMo's SOLAR CINEMA
Een kortfilmprogramma op zonne-energie.

Feest Strandpaviljoen Friends 21.00 uur
'De Zee Komt!' feest met VJ's en DJ's van de Omkamragroep uit Hongarije!

Zaterdag 13/09

Zon op: 7:12, zon onder: 19:59 /
hoogwater: 2:46, 15:16, laagwa-
ter: 10:56, 22:44

Workshop Strandpaviljoen South Beach 9.30 tot 10.30 uur
ZomerYoga
Deelname kost 7 euro.

Kunst Langs het Zuiderstrand Van 11.00 tot 16.00 uur
Kunstroute

Voor beschrijving, zie vrijdag 11.00 uur.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 11.00 tot 19.00 uur
Doorlopend kort filmprogramma van KunstFM, om 14, 16 en 19 uur worden documentaires en films vertoond.

Muziek Bij diverse strandpaviljoens 11.00 uur
Music by the sea
Geniet van klassieke klanken van verschillende muzikanten.

Kinderen Strandpaviljoen De Kwartel 12.00 tot 16.00 uur
Kinderworkshop
Workshops en spelletjes geïnspireerd op het thema zee en klimaat, onder begeleiding van Jelena Opacic.

Spel Strandpaviljoen La Cantina 12.00 uur
Mermaid Tears
Voor beschrijving, zie vr. 12 uur.

Performance Tussen strandpaviljoens Gotcha en Zippers-beach 13.15 uur
Ara Voor beschrijving, zie vrijdag 13.15 uur.

Discussie Strandpaviljoen Zuid 14.00 uur
CO₂-reductie
Een pittige discussie over de

noodzaak van CO₂-reductie.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 14.00 uur
Afval is Voedsel, 'Cradle to Cradle' Het nieuwe ontwerp maakt productieprocessen werkelijk duurzaam. Een VPRO-documentaire.

Kennis strandpaviljoen Friends 15.00 uur
Voorlichting over energiebesparing thuis door Aarde-Werk.

Muziek Diverse strandpaviljoens 15.00 uur
Music by the sea
Optredens van verschillende muzikanten en bands.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 16.00 uur
We Feed the World
Hoe werken de marktmechanisme in de voedingsindustrie? Hoe kan het dat mensen verhongeren terwijl er wereldwijd genoeg voedsel geproduceerd wordt voor 12 miljard mensen?

Performance Tussen strandpaviljoens Gotcha en Zippers-beach 17.00 uur
Ara Voor beschrijving, zie vrijdag 13.15 uur.

Film Zeecontainer bij De

Kwartel 19.00 uur
Darwin's Nightmare
Voor beschrijving, zie vr. 16 uur.

Feest Strandpaviljoen Zuid 21.00 uur
'De Zee Komt!' feest met VJ's en DJ's van de Omkamragroep uit Hongarije!

Zondag 14/09
Zon op: 7:13, zon onder: 19:56 /
hoogwater: 3:15, 15:39, laagwa-
ter: 11:34, 23:36
Let op: **SPRINGTIJ !!!**

Workshop Strandpaviljoen South Beach 9.00 tot 11.00 uur
ZomerYoga
Deelname kost 15 euro.

Kunst Langs het Zuiderstrand Van 11.00 tot 14.00 uur
Kunstroute
Voor beschrijving, zie vr. 11 uur.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 11.00 tot 19.00 uur
Doorlopend kort filmprogramma van KunstFM, om 14.00 en 16.00 uur worden documentaires en films vertoond.

Muziek Bij diverse strandpaviljoens 11.00 uur
Music by the sea
Geniet van klassieke klanken van verschillende muzikanten.

Spel Nabij strandpaviljoen La Cantina 12.00 uur
Mermaid Tears
Voor beschrijving, zie vr. 12 uur.

Discussie Strandpaviljoen Zuid 12.00 uur
Jaarrond-exploitatie
Wat zijn de voor- en nadelen van het hele jaar door paviljoens op het (Zuider)strand? Strandtenthouders en milieubeschermers gaan erover in discussie.

Kinderen Strandpaviljoen De Kwartel 12.00 tot 16.00 uur
Strandafvalbeesten
Kinderen maken strandbeesten van afvalmaterialen onder begeleiding van Carolien Adriaansche.

Performance Tussen strandpaviljoens Gotcha en Zippers-beach 13.15 uur
Ara Voor beschrijving, zie vrijdag 13.15 uur.

Film Zeecontainer bij De Kwartel 14.00 uur
Meat the Truth Documentaire over de veehouderij, een van de grootste veroorzakers van de opwarming van de aarde.

Kennis strandpaviljoen Friends 15.00 uur
Voorlichting over energiebesparing thuis door Aarde-Werk.

Het festival 'De Zee Komt!' is een initiatief van het Netwerk Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (NEDO).

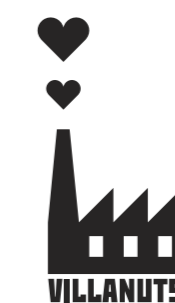
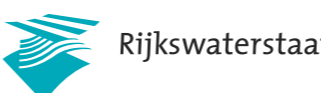
Organisatie:
- COS Haaglanden & West Holland, het regionale kenniscentrum voor ontwikkelingsvraagstukken en internationale samenwerking.
- Om Den Haag, de ontwikkelingsmaatschappij die actief bijdraagt aan een duurzame en vitale toekomst van de stad
- Het Haags Milieucentrum, platform voor natuur en milieu in de Haagse regio
- Aarde-Werk, organisatie die werk maakt van een duurzamer wereld
- Stichting STOEMP ter bevordering van het Haagse kunstklimaat.

Deelname aan het klimaatveranderingsfestival 'De Zee Komt' is op eigen risico.

Bij de strandpaviljoens La Cantina (Duindorp) en Gotcha (Kijkduin) vindt u EHBO-posten.

Fonds 1818

Bij inlevering van dit deel met twee stempels (één is verkrijg-

baar bij Gotcha, de ander bij La Cantina) ontvang je een ver-

voersbewijs van HTM, geldig gedurende één dag in Den Haag.

een fantastisch festival met als thema klimaatverandering op het Zuiderstrand in Den Haag!
11-14 sept. 2008

1. Studenten van de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten (KABK)
Drie dagen lang heeft een groep studenten van de KABK onder begeleiding van kunstenaar en docent Eva Klee op drie verschillende locaties op en rond het strand van Scheveningen gewerkt. Voortdurend hebben de studenten zich laten inspireren door de specifieke locatie. Zoals water zich een weg in het zand kan zoeken, zo hebben zij telkens weer gezocht naar nieuwe beelden en vormen, geluiden en beeldende toepassingen. Op het 'De zee komt!'-festival presenteren zij niet alleen de uitkomst, maar ook het proces van die drie dagen in een tentenkamp.

1a. Bangka
Mijn boot is een klein eiland. Volledig ecologisch voortgedreven door de natuur.

2. Bikkel
Het werk van Bikkel is sterk geëngageerd. Zij toont in haar werk haar medeleven met de erbarmelijke leefomstandigheden waarin sommige mensen en dieren noodgedwongen moeten leven. De opwarming van de aarde is een sluipmoordenaar geworden. En er is bij Bikkel een grote noodzaak om haar medeleven uit te drukken in ruimtelijke objecten. Deze ruimtelijke objecten hebben alles te maken met de CO₂-uitstoot veroorzaakt door het autorijden, waar de moderne mens niet zonder lijkt te

3. Vesta Kroese 'Iglo'
Een behuizing van hout in beweging gebracht door de zee. Vesta's werk is mede mogelijk gemaakt door het Fonds BKVB.

6. Jurrian van den Haak
"It's already happened. So cute, this bird. It left me with a fresh green leaf."
De waterspiegel stijgt tóch wel. Komen we op tijd in actie om een samenleving te creëren waarin we met die stijging van het water om kunnen gaan? Of...zullen we domweg niet op tijd zijn en laten we ons verrassen...?

4. Kunstenaarsinitiatief Baracca
Het tij klimt. De tijd drinkt. Alles wat niet functioneel is blijft achter. Vaar wel.

Het werk van Baracca bevindt zich tussen de strandpaviljoenen Zuid en South Beach.

5. Kunstcollectief: ToPé/Tesser/Toff
Het beeld van ToPé/Tesser/Toff (samenwerkend vanaf 1999) is tot stand gekomen bij de gedachte dat wanneer de zeespiegel stijgt, boten steeds verder landinwaarts varen. De zee schuift verder op en Nederland verliest stukken land, als eerste bij de kustlijn. Wanneer de zee komt, komen de boten dichterbij...!

7. Kinderworkshop 'strandafvalbeesten' van Carolien Adriaansche
Ben je niet ouder dan 12 jaar? Dan kan je op zondag bij Carolien Adriaansche strandafvalbeesten maken van gejutte strandmaterialen. Je vindt haar van 12.00 u tot 16.00 u bij De Kwartel. Je kunt aansluiten wanneer je maar wilt. Op vrijdag geeft zij een workshop aan leerlingen van basisschool de Parkiet.

8. Kinderworkshop o.l.v. Jelena Opacic
De kleurrijke en experimentele kunstenaar Jelena Opacic begeleidt workshops voor kinderen geïnspireerd op de omgeving en het thema van het festival.

10. kunstFM (kortfilmprogramma)
kunstFM biedt in de zeecontainer van strandpaviljoen De Kwartel een doorlopend kortfilmprogramma, dat wordt onderbroken voor documentaires en films. Op zondag is de laatste voorstelling vanwege springtij om 16.00 uur.

11. Gosse de Kort (performance)
Ara is het drukvat dat zich tussen de twee waterkolommen in een Romeins wateruurwerk bevindt. In deze installatie is aan het mechaniek van de oude klok een door ultrasone trilling aangedreven wolkenmachine toegevoegd. Tijdens de performance van Gosse de Kort worden de precisie van de klok en de chaos van de wolk met elkaar verenigd. In dit spel van beheersing wordt zichtbaar hoe ze met elkaar verbonden zijn. U kunt twee maal per dag van de performance genieten.

9. Michel Snoep
Houtsculptuur 'Energie waarmee je maar niet verder komt'.

12. Guda Koster
In de buurt waar Guda vandaan komt, heb je drie dijken: 'de waker', 'de dromer' en 'de slaper'. Dat stelde haar als kind gerust; als het water zo hoog zou komen dat 'de waker' het zou begeven dan was er nog een dijk en daarna nog één.
Maar de vooruitzichten voor de zeespiegelstijging voor de komende honderd jaar zijn zo pessimistisch dat je je moet afvragen of 'de slaper' wel kan blijven slapen. Het water komt er aan, wees voorbereid!

13. Adrien Jeanjean
Het werk van Adrien Jeanjean steekt nog maar net met z'n kop boven het zand uit.

- 10. kunstFM (kortfilmprogramma)
- 11. Gosse de Kort (performance)
- 12. Guda Koster
- 13. Adrien Jeanjean
- 14. CosyMo's Ice (ijscokar)
- 15. CosyMo's SOLAR CINEMA
- 16. Catharina van Velden
- 17. Daniël Patijn
- 18. Efin Au
- 19. Gamal Ez
- 20. Omkamra

- 1. Studenten van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten
- 2. Bikkel
- 3. Vesta Kroese
- 4. Kunstenaarsinitiatief Baracca
- 5. Kunstcollectief ToPé/Tesser/Toff
- 6. Jurrian van den Haak
- 7. Carolien Adriaansche (kinderworkshop)
- 8. Jelana Opacic (kinderworkshop)
- 9. Michel Snoep

18. Efin Au
Efin Au laat je de kwetsbaarheid van onze defensie en beschutting tegenover de machtige natuur ervaren. Meebouwen is een must en een belangrijk onderdeel van dit kunstwerk, want we zijn in deze kwestie geen toeschouwer! Dus pak een zandzak en help mee!

16. Catharina van Velden: 'Happy Family'
De zeespiegel zal gaan stijgen. Wat nu nog vanzelfsprekend is, kan zomaar veranderen. We gaan het hoger opzoeken omdat we een happy family zijn en dat willen blijven.

17. Daniël Patijn
'Bootje #1 - Save Your Self'
Een ontsnappingskit voor de Nederlander. Mede mogelijk gemaakt door Stichting VillaNuts.

19. Gamal Ez
Drijvend tapijt.

Kunstroute
Van het Scheveningse Zuiderhavenhoofd tot aan Kijkduin kunt u tijdens het festival een kunstroute bezoeken. De kunstwerken zijn speciaal voor dit festival gemaakt en geïnspireerd op het thema klimaatverandering.

De kunstroute is dusdanig samengesteld dat er een immense installatie ontstaat waar de menselijke creativiteit op een respectvolle manier ingrijpt in de natuur. U wordt getuige van een letterlijke ontmoeting tussen natuur en cultuur!

Locatie
Het bijzondere aan de route is natuurlijk de locatie. De combinatie van kunst en (dreigende) natuurkrachten van zand, zee en wind maakt duidelijk dat het om een ernstige zaak gaat. Dit weekend is de dreiging van de zee nog eens extra dichtbij. Op zondag 14 september om 04.00 en 16.00 uur is het springtij, zodat het water tot aan de strandpaviljoens zal staan! Zullen alle kunstwerken de opgezweepte zee wel overleven?

Natuurlijk kunt u de route ook in omgekeerde richting lopen. Kunstenaarsinitiatief Satellietgroep doet zonder vaste locatie mee.

De organisatie van de kunstroute is in handen van stichting STOEMP (Ewa Kijowska Stroes, Sanne Maes en Lenny Waasdorp), m.m.v. Pim Voorneman.

20. Omkamra
Een groep van moderne audiovisuele kunstenaars uit Hongarije. Omkamra wil helemaal in het globale kunstdorpje leven en daar alle profijt van trekken. In hun audiovisuele live-act zullen ze de sfeer van de naderende zee creëren. Kijk voor meer info op www.omkamra.hu.

14. CosyMo's SOLAR ICE: 'De zon brengt verkoeling'
CosyMo's SOLAR ICE is een ijscokar met 'ijsjes-maak-project' dat volledig werkt op zonne-energie! Zo brengt de zon ons naast warmte ook verkoeling. Op een laagdrempelige manier laat SOLAR ICE zien hoe zonne-energie werkt en hoe je door een 'omkering' van een gedachte een duurzamer leefklimaat kan creëren.
De waterijsjes zijn gemaakt van biologische ranja. Voor je een ijsje koopt, vragen we je om een lieve, aardige, duurzame boodschap op een ijsstokje te schrijven waarvan vervolgens weer een ijslollie wordt gemaakt (uitvoering met dank aan: David Engel).
U kunt een ijsje kopen bij de CosyMo's SOLAR ICE op vrijdag en zondag van 12.30 - 18.00 uur.

15. CosyMo's SOLAR CINEMA
CosyMo's SOLAR-CINEMA is een mobiele bioscoop die werkt op zonne-stroom. Alle filmapparatuur draait op de zonne-energie die overdag opgeslagen wordt. Kunstenaar/filmmaker Maureen Prins ontwikkelde deze concepten onder het pseudoniem CosyMo. 'Cosy' staat uiteraard voor gezellig.
Kom naar het strand, neem gezellig je klapstoeltje, hapje en drankje mee en laat je verrassen door het 'Pluk on Tour' kortfilmprogramma, geselecteerd door Pluk de Nacht (zie www.plukdenacht.nl).
De CosyMo's SOLAR CINEMA draait op vrijdagavond van 20.30 - 23.00 uur.

Satellietgroep
Kunstenaarsinitiatief Satellietgroep heeft als doel ruimte voor kunst en cultuur in/aan zee te veroveren. De zee en de actuele veranderingen van de kust vormen een inspirerend en innovatief vertrekpunt. Door kunsten en ook wetenschap te verbinden met maritieme en culturele vraagstukken wil Satellietgroep nieuwe betekenissen en nieuwe visies genereren op de zee, de kust, de gebruikers en de relatie met de stad. De Satellietgroep heeft geen vaste locatie. Kijk voor meer info op www.satellietgroep.nl.